

ความเชื่อเกี่ยวกับการไหว้ผีหิ้ง และผีโรงของคนชอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เจตน์จรรย์ อาจไธสง / คำรณ วังศรี / และสุเมียก วรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีการไหว้ผีหิ้งและผีโรงของคนชอง ในตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี โดยเน้นศึกษาที่วัดตะเคียนทอง และหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลตะเคียนทอง สัมภาษณ์คนชองและร่วมจัดประเพณีการไหว้ผีหิ้งและผีโรง นำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่าการไหว้ผีหิ้งและผีโรงของคนชองเป็นการรวมญาติพี่น้องในตระกูลและเพื่อนบ้านเพื่อมาร่วมกันประกอบพิธี พบปะพูดคุยช่วยเหลือกัน ในการจัดพิธีการไหว้ผีหิ้งผีโรงทำปีละ ๑ ครั้ง เพื่อติดต่อกับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป การประกอบพิธีไหว้ผีหิ้งผีโรงหากอุปกรณ์ประกอบพิธีไม่ครบถ้วน ดวงวิญญาณจะไม่ลงมาเข้าร่างทรง ดังนั้น ผู้จัดพิธีไหว้ผีหิ้งผีโรงจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมและครบถ้วน ปัจจุบันการเล่นผีหิ้งและผีโรงได้เริ่มสูญหายไปจากตำบลตะเคียนทอง เพราะมีความเชื่อว่าจะติดลูกติดหลานจะต้องเล่นทุกปีหากไม่เล่นจะเจ็บไข้ได้ป่วย

คำสำคัญ:

(๑) ผีหิ้ง (๒) ผีโรง (๓) คนชอง (๔) ตำบลตะเคียนทอง

Belief in the Ghost House and Ghost Hanger's House of the Chongs

*Assistant Professor Jetchan Atthaisong / Kamorn Wangsri
/ Sopheak Vann*

Abstract

The purpose of this study was to investigate the ethnic Chongs' customs with regard to both beliefs in ghost houses and the ghost hanger's house at Takein Thong sub-district, Khao Kitchakoot district, Chanthaburi province. This study emphasized Takein Thong Temple and other villages around Takein Thong district. The researcher team used a field survey and joined the tradition of paying respect in the ghost house and ghost hanger's house, then used content analysis to interpret the data. The results indicated that the Chongs believed in ghost houses and the ghost hanger's house was home to a custom that involved gathering relatives together. Moreover, the neighbors made merit and interacted with the relatives. The relatives helpfully managed the custom once a year in order to communicate with the spirits of their dead ancestors. The process of the tradition of paying respect in the ghost house and ghost hanger's house was of importance. If there was a lack of instruments or food, the spirit did not come into the body of the medium, which meant that the participants had failed to make merit. Therefore, the organizer of this tradition had to prepare all of the instruments and some food. Nowadays, the ghost house and ghost hanger's house custom has been lost from Takein Thong sub-district because the descendants believed that the tradition was for their ancestors. However, the ancestors believed they had to continue the tradition; they believed that if the descendants did not make the merit they would be sick.

Keywords:

(1) Ghost House (2) Ghost Hanger's House (3) Chong Ethnic (4) Tambon Takein Thong

บทนำ

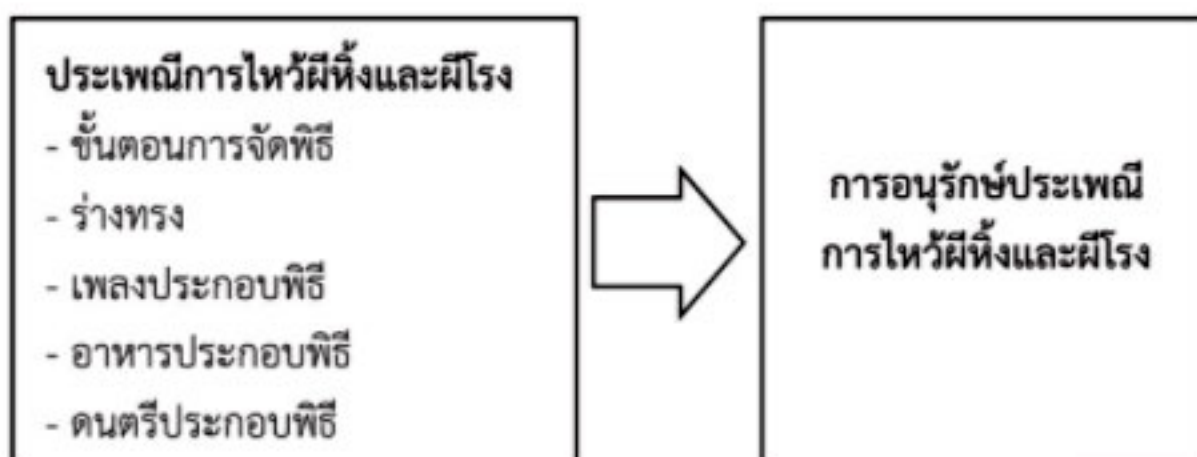
กลุ่มชาติพันธุ์ของ หรือ คนซอง (Chong Ethnic) คือ คนพื้นเมืองของจังหวัดจันทบุรี จากการศึกษ พบว่า มีประชากรที่เป็นคนซองมากที่สุดในอำเภอเขาฉิมชฌญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตำบลตะเคียนทองเดิม คือ ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลูและตำบลจันทเขลม ในปัจจุบัน และพบว่ามีคนซองอีกในหลายจังหวัดของภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดระยอง ในอำเภอแกลง จังหวัดตราด ในอำเภอบ่อไร่ และอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดกาญจนบุรี ในอำเภอ ศรีสวัสดิ์ (เจตน์จรรย์ อาจโรสง, และคณะ, ๒๕๖๐) ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นว่าคนซอง มีส่วนในการร่วมกู้ชาติกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เนื่องจากคนซองมีภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค การทำน้ำมันยาง และเทือกเขาตะเคียนทอง มีไม้ตะเคียนทอง ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำหรับการต่อเรือเป็นจำนวนมาก มีหลักฐานว่ามีการขนส่งทางน้ำในสมัยโบราณ เพราะมีการพบเรือโบราณและนำมาไว้ที่วัดตะเคียนทอง ๒ ลำ (เจตน์จรรย์ อาจโรสง และคณะ, ๒๕๕๑) ในวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๕๘ มีการพบเรือลำที่ ๓ และนำมาไว้ที่วัดตะเคียนทอง ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่คนซองได้เดินทางไปร่วมกู้ชาติ และมีครอบครัวอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี ดังคำบอกเล่าของคนซองในอดีตเล่าว่า ปู่ตายายเดินทางมาจากพระตะบอง มาร่วมรบสมัยสงคราม แล้วจึงมาตั้งหลักฐานที่จังหวัดกาญจนบุรีซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจพบว่ามีคนซองอาศัยอยู่แถบชายแดนประเทศไทยติดกับอำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด เรียกตนเองว่า ชัมแร (ชำเร) อยู่ในจังหวัดพระตะบองของประเทศกัมพูชา และคนซองที่เรียกตนเองว่า

ปอร์ อาศัยอยู่ในจังหวัดโพธิสัตว์ของประเทศกัมพูชา มีเขตติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดตราด จากการทำ focus group พบว่า ทั้ง ๓ กลุ่มชาติพันธุ์นี้ เป็นกลุ่มเดียวกัน มีอัตลักษณ์ร่วมกัน คือ มีภาษาพูด เป็นของตนเอง เรียกว่า ภาษาซอง มีลักษณะรูปร่าง การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี คล้ายคลึงกัน (เจตน์จรรย์ อาจโรสง, และคณะ, ๒๕๖๐) คนซองจะเคารพและนับถือบรรพบุรุษ และมีประเพณีการไหว้ผีหิ้งผีโรง คือ ประเพณี ที่มีจุดมุ่งหมายสื่อสารกับบรรพบุรุษ เพื่อถามถึงสารทุกข์ สดดิบ ทั้งของคนที่ยังมีชีวิตอยู่และคนที่เสียชีวิตไปแล้ว สอดคล้องกับ วันวิสา อุ่นขจร (๒๕๔๔) ที่กล่าวว่า คนซองที่บ้านคลองพลูให้ความเคารพเชื่อฟังผู้นำ โดยเฉพาะผู้อาวุโสในชุมชนแม้ว่าผู้อาวุโสจะจากโลกนี้ไปแล้วก็ตาม ทุกบ้านของซองจะมีหิ้งบนบ้าน และหิ้งจะถูกยกมาทำพิธีเมื่อถึงเวลารวมญาติในแต่ละปี อาจกล่าวได้ว่าพิธีหิ้งเป็นการทำให้เกิดการรวมญาติ แม้ญาติพี่น้อง จะไปอยู่ที่อื่นเมื่อถึงเวลาจะกลับมา พวกเขาถือว่าหากไม่มาอาจมีอันเป็นไปในทางที่ไม่ดี ชาวซองที่คลองพลูให้ความเคารพในเรื่องนี้มากจนมีคำกล่าวกันในหมู่คนซองที่คลองพลูว่า “ไม่มีผีหิ้งอยู่กันไม่ได้หรอก” จากการศึกษาวัฒนธรรมของตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา พบว่าวัฒนธรรมบางอย่างได้มีการเปลี่ยนแปลงไป คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงประเพณีการไหว้ผีหิ้ง และผีโรงของคนซองในตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาฉิมชฌญ จังหวัดจันทบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประเพณีการไหว้ผีหิ้งและผีโรงของคนซอง ในตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาฉิมชฌญ จังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

๑. ประเภทการวิจัย

สถานะที่วิจัย : เป็นการศึกษาในสภาวะธรรมชาติ โดยการสำรวจภาคสนาม (Field Survey) ประเภทของสิ่งที่ต้องการวิจัย ประกอบด้วย

๑.๑) บุคลากรศึกษาครั้งนี้ มีประชากร คือ บุคคลซึ่งเป็นทายาทหรือผู้สืบทอดประเพณีการไหว้ผีหิ้ง ในตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

๑.๒) องค์กรการศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากองค์กรทางสังคม คือ วัดตะเคียนทอง และหมู่บ้านที่อยู่อาศัยบริเวณรอบ ๆ วัดตะเคียนทอง

๑.๓) เขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการศึกษาในพื้นที่ ตำบลตะเคียนทอง เพราะมีคนของอาศัยอยู่มากที่สุดและยังคงมีประเพณีการไหว้ผีหิ้งผีโรง

ระดับของหน่วยวิเคราะห์ : เป็นการศึกษาในระดับจุลภาค (Micro Level) เพื่อหาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเด่นต่าง ๆ ของประเพณีการไหว้ผีหิ้งและผีโรงของคนของที่จัดประเพณีที่วัดตะเคียนทอง และการจัดประเพณีที่หมู่ที่ ๕ ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งนส.เจตน์จรรย์ อาจโรสง และนายจารึก ธรรมวิริยะ ได้เริ่มจัดประเพณีการไหว้ผีโรงขึ้นที่วัดตะเคียนทองขึ้นเป็นครั้งแรก จนถึงปัจจุบัน และ

เริ่มจัดประเพณีการไหว้ผีหิ้งขึ้นที่วัดตะเคียนทองขึ้นเป็นครั้งแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบัน

ผู้กระทำการวิจัย : ในการดำเนินการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันกระทำการวิจัยกับปราชญ์ท้องถิ่น และชาวบ้านในตำบลตะเคียนทอง โดยวางแผนการวิจัยร่วมกันและดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

ความลึกและความกว้างของข้อมูล : การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ความลึกของข้อมูลเป็นองค์ประกอบในการประกอบพิธีได้แก่ ร่างทรง เพลงประกอบพิธี อาหารประกอบพิธี ดนตรี ประกอบพิธี เป็นต้น

๒. วิธีการเก็บข้อมูล

๒.๑) ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมจากเอกสาร ตำรา Website และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๒) ข้อมูลปฐมภูมิดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบที่ไม่อาศัยการทดลอง (Non Experimental Method) การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำตามสภาพที่แท้จริงและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการร่วมจัดสถานการณ์ประเพณีไหว้ผีหิ้งผีโรงและบันทึกข้อมูลองค์ประกอบในการประกอบพิธีเป็นอยู่จริงของชุมชน เพื่อให้เห็นสภาพที่แท้จริงและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการ

ร่วมจัดสถานการณ์ประเพณีไหว้ผีหิ้งผีโรงและบันทึกข้อมูลองค์ประกอบในการประกอบพิธี

๓. วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๓.๑) แบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และประชาชนในชุมชนวัดตะเคียนทอง

๓.๒) วิธีการดำเนินการ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๓.๒.๑) ตรวจเอกสารเกี่ยวกับประเพณีการไหว้ผีหิ้ง นำมาทำเป็นโครงร่างเพื่อนำมาเป็นแบบฟอร์มการสัมภาษณ์

๓.๒.๒) สัมภาษณ์เชิงลึกจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และประชาชนในชุมชนวัดตะเคียนทองเกี่ยวกับประเพณีการไหว้ผีหิ้ง ได้แก่ พระครูสุธรรมวิริยาลังการ พระสี เตชพล โนนายฉลอง ธรรมวิริยะ นายจาร์ก ธรรมวิริยะ และนางพัฒน์พรพร้อม ตามแบบฟอร์มการสัมภาษณ์

๓.๒.๓) จัดประเพณีการไหว้ผีหิ้ง ณ วัดตะเคียนทอง และ หมู่ที่ ๕ ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี โดย พิมพ์เนื้อหาการประกอบพิธี ประเมินความถูกต้องของเนื้อหา แก้ไขส่วนที่ผิดพลาด ตรวจสอบ จัดพิมพ์รูปเล่ม ตรวจสอบความเรียบร้อย จัดพิมพ์รูปเล่มฉบับสมบูรณ์

๔. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของการพรรณนา

ผลการวิจัย

๑. วัดตะเคียนทอง และการไหว้ผีหิ้งผีโรง
ประวัติของวัดตะเคียนทอง และชาวบ้านตะเคียนทอง วัดตะเคียนทอง ตั้งวัดขึ้นเมื่อ

พ.ศ. ๒๓๐๐ มีพระอธิการเผือก รักษาการเจ้าอาวาส โดยตั้งอยู่บนเขาน้อย แล้วย้ายเข้ามาอยู่ที่ทุ่งนาซึ่งเป็นสถานที่ที่ตั้งวัดในปัจจุบัน โดยมีเรื่องเล่าว่า มีคนศรัทธาสร้างวัดขึ้น ชื่อนายหรั่ง ไม่ทราบนามสกุล เป็นคนรูปร่างล่ำสัน ตัวโต เป็นคนของบ้านตะเคียนทอง เป็นคนโสด มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงคิดสร้างวัดขึ้น และนายหรั่ง มีตำรับตำราและของโบราณมากมาย เป็นสมบัติของโบราณมาก แต่ไม่มีใครรักษาไว้จึงสาบสูญไปเรื่อย ๆ สมัยนั้นใครมีควาย มีเกวียนนับว่าเป็นเศรษฐี ไม่ต้องซื้อเสื้อผ้า แต่ต้องทอเอง เย็บเองนำมานุ่งห่ม (สมัยก่อนรัชกาลที่ ๑) ต่อมาเมื่อถึงบวราเจ้าพ่อ เจ้าแม่มาแสดงให้เห็น ๑ ตัว กลางทุ่งนาขึ้นอยู่บนหัวปลวก ที่ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ (หมู่ ๕) เมื่อประชาชนเห็นเข้าจึงช่วยกันไล่จับจับไม่ได้วิ่งเข้าป่าไปตามเดิม แล้วจึงสอบถามเจ้าพ่อเจ้าพ่อบอกว่าเพราะเหตุนี้เองจึงให้เกิดเจ็บไข้ได้ป่วยกันให้เสียเงินเสียทองไปทุกที และบอกให้ช่วยกันรักษา พระภูมิเจ้าที่เจ้าทาง ที่พวกเราตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยให้รักษาเราด้วย ให้พวกเราให้น้ำให้ข้าวบ่อ ๆ หรือมือสืบนึกถึงเจ้าที่เสมอไปเพื่อท่านจะให้พวกเราอยู่เย็นเป็นสุขได้

พระครูเพชร พุทธสโร เจ้าอาวาส วัดตะเคียนทอง จึงสร้างศาลเจ้าขึ้นใหม่ พร้อมด้วยอุบาสกอุบาสิกา ญาติโยมทั่ว ๆ ไป เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ แล้วได้เชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่ประทับเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ (จันทรากร, มปป.)

ประวัติความเป็นมาของวัดโดยพระครูจันทรากร

วัดตะเคียนทอง เลขที่ ๑๐ หมู่ ๓ ตำบลตะเคียนทอง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี พ.ศ. ๒๓๐๐ เดิมตั้งอยู่ที่เนิน วัดสุวรรณคีรีราม ปัจจุบันได้ย้ายลงมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ โดยพระอธิการบุญ ธรรมวิริยะ (ปู่ของพระครูสุธรรมวิริยาลังการ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันของวัดตะเคียนทอง) และมีผู้อุทิศที่ดิน ถวายสร้างวัด คือ นายชาญ

นางสาย อีกนับแต่ พ.ศ. ๒๔๕๔ จนถึงขณะนี้ มีเจ้าอาวาสรักษาการแทนต่อ ๆ มา จนถึงรูปปัจจุบันรูปที่ ๗ คือ พระครูเพชร พุทธสโร ประวัตินี้จัดทำเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ (จันทวารสาร, ๒๕๓๐)

วัดตะเคียนทองเป็นแหล่งรวมความศรัทธาของคนของในอดีตจนถึงปัจจุบัน ในวันสงกรานต์ มีผู้เดินทางมาร่วมประเพณีสงกรานต์ สรงน้ำพระและออกธำเนียงโรยทาน หลายพันคน เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๗-๑๘ เมษายน ของทุกปี จะมีงานประเพณี (ไหว้ผีหิ้ง ผีโรง ถวายไตร มหาสงกรานต์ ทำบุญสลากภัต)

๑.๑ การไหว้ผีหิ้งผีโรง ณ วัดตะเคียนทอง

การไหว้ผีหิ้งผีโรง คนของมีความเชื่อว่าเมื่อบรรพบุรุษหรือญาติพี่น้องได้เสียชีวิตไปแล้วสามารถที่จะสื่อสารกันได้ ทั้งนี้จะมีการไต่ถามถึงสารทุกข์สุขดิบทั้งของคนที่ยังมีชีวิตอยู่และคนที่เสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าหากคนของครอบครัวหรือตระกูลใดที่มีการเล่นผีหิ้งผีโรงเป็นประจำทุกปีแล้วจะทำให้มีความสุข ร่ำรวย ดังนั้นในอดีตคนของจึงได้มีการนำผีหิ้งผีโรงมาเล่นกัน ผีโรงจะมีการละเล่นในเวลากลางวัน ครอบครัวหนึ่งหรือตระกูลหนึ่งจะทำพิธีเล่นเพียงปีละครั้ง โดยจะเล่นในช่วงเดือนสี่ถึงเดือนหกไทย ทั้งนี้จะมีการนัดหมายตามความสะดวกที่ทุกคนจะมาพร้อมเพรียงกัน จุดมุ่งหมายของการเล่นผีหิ้งนี้เพื่อจะได้ทราบว่าบรรพบุรุษ ญาติพี่น้องของตนที่เสียชีวิตไปแล้วมีความสุขสบายดีหรือไม่ และให้คนที่เสียชีวิตไปแล้วได้มาเห็นว่าลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่มีความสุขสบายดี อีกทั้งยังเป็นการรวมญาติพี่น้องให้ได้มาพบปะกันอีกด้วย (กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมของ ตำบลตะเคียนทอง กิ่งอำเภอเขาชัยสน จ.พัทลุง, ๒๕๔๘) จะมีการสร้างโรงขึ้นมาภายในบริเวณบ้านของตนเอง แต่ประเพณีนี้มีการละเล่นน้อยลง เพราะเชื่อว่าจะติดลูกติดหลาน หากไม่ทำจะทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย หลาย ๆ ตระกูลจึงยกเลิกประเพณีการไหว้ผีหิ้งผีโรงไป

การละเล่นผีโรงของวัดตะเคียนทอง

เริ่มครั้งที่ ๑ (ครั้งที่ไม่มี) ในปีพ.ศ. ๒๕๔๖ โดยนายจารึก ธรรมวิริยะ (ประธานประชาคมตำบลตะเคียนทอง) นายณรงค์ อาลัย และน.ส.เจตน์จรรย์ อาจโธสง ได้ริเริ่มนำมาละเล่นเพราะเกรงว่าประเพณีจะสูญหายไป เพราะคนรุ่นใหม่ไม่มีการละเล่น เนื่องจากความเชื่อว่าหากเล่นจะติดไปถึงลูกถึงหลาน หากไม่เล่นจะทำให้เกิดเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่มีความสุข ประกอบกับการละเล่นผีโรงจะเป็นของแต่ละตระกูล (ผีโรงที่นำมาเล่นที่วัดตะเคียนทองเป็นของตระกูลยายเขียว เต่าทอง หมู่ที่ ๒) ดังนั้นเมื่อคนแก่คนแก่ได้เสียชีวิตไปทำให้ขาดคนที่เข้ามาร่วมพิธี เช่น ร่างทรง ผู้กำกับวิญญาณ คนเล่นดนตรี รวมถึงปัญหาในการจัดหาอุปกรณ์ในการทำพิธี ซึ่งไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากการบอกต่อ ๆ กันมา ทำให้อุปกรณ์บางอย่างหายไป หรือการจัดวางไม่ถูกต้อง คณะกรรมการของทั้ง ๓ คน จึงมีความเห็นว่าเราควรอนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้ โดยจะทำการไหว้ ผีหิ้งผีโรง ทุกวันที่ ๑๗ เมษายนของทุกปี

ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีการละเล่นผีโรงเป็นครั้งที่ ๓ (แพ้ว) หมอพิธี คือ นายพุ่ม ฉัตรเงิน ผู้ร่วมพิธี ไหว้บรรพบุรุษ ประกอบด้วย นางพัด งามพร้อม นายเงิน ผันผาย นายจารึก ธรรมวิริยะ นายณรงค์ อาลัย น.ส.เจตน์จรรย์ อาจโธสง และนายหนู ศรีสมบัติ รวมถึงคนในชุมชนที่สนใจมาร่วมชมการไหว้ผีหิ้งผีโรง ประเพณีนี้เริ่มจากการเซ่นไหว้กลางแจ้งในช่วงเช้า อุปกรณ์ประกอบพิธี ได้แก่ บายศรีปากชาม พานไหว้ครู ผลไม้ตามฤดูกาล อาหารคาว อาหารหวาน (ขนมป๊อก ขนมกวนขาว ขนมกวนแดง) น้ำ และสิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ เหล้าขาว หมอพิธีจะเป็นผู้อัญเชิญด้วยภาษาของ เพื่อเชิญเทวดา เจ้าที่ เจ้าป่าเจ้าเขา บรรพบุรุษ ให้มารับเครื่องเซ่นไหว้ที่บรรดาลูกหลานนำมาไหว้ ให้มารับประทานอาหารคาว อาหารหวาน และเครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ หลังจากหมอพิธีดำเนินพิธีการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ร่วมพิธีจะกำข้าวสารไปหว่านบนโต๊ะเครื่องเซ่นไหว้

ภาพที่ ๑ การเซ่นไหว้กลางแจ้ง พิธีไหว้บรรพบุรุษของ
ที่มา : ภาพถ่ายโดยเจตน์จรรย์ อาจไธสง

ดั่งภาพที่ ๑

ช่วงบ่ายทำพิธีการละเล่นผีโรง พ.ศ. ๒๕๔๘ พิธีไหว้ผีโรง ครั้งที่ ๓ การเล่นผีโรงที่วัดตะเคียนทองเป็นผีโรงของตระกูลเต่าทอง เจ้าของคือนายจ้อง เต่าทอง นางเขียว เต่าทอง และได้เชิญผู้ที่เคยเป็นร่างทรงเก่าและญาติของตระกูลเต่าทองมาร่วมพิธี โดยเริ่มจากนางเขียว เต่าทอง (เสื้อสีฟ้า) เซ่นไหว้ด้วยการเทเหล้าขาวบนเครื่องเซ่นไหว้ (ที่ขาดไม่ได้คือ ไก่ต้ม ขนมกวนขาว กวนแดง ขนมบ๊อง กระบุงโควเผื่อใส่ข้าวเปลือก เทียน รูป ด้ายขาว) ในโรงเรือนพิธี และเซ่นบนบัตร ทั้ง ๔ มุมด้านนอกของโรงเรือน พานหมาก พลู ร่างทรง คือ นางเสี่ยม หงษ์ปิ่น หมู่ ๓ ตำบลตะเคียนทอง และนางสอต เป็นคนของตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ ร่างทรงแต่งกายด้วยชุดขาว ถือสายโยงที่ร้อยด้วยข้าวตอก พนมมือโดยจุดเทียนไว้ในมือ เมื่อดวงวิญญาณของญาติที่เสียชีวิตไปแล้วมาเข้า ร่างทรงจะแสดงอาการต่าง ๆ เช่นเดียวกับขณะมีชีวิตอยู่ในปีนี้มีผีมาเข้าร่างทรงครบทั้ง ๑๒ ผี ดังเช่น ผีตาย่น ขณะยังมีชีวิตอยู่โกรธกับภรรยาไม่พูดกัน เมื่อดวง

วิญญาณมาเข้าร่างทรงเห็นภรรยาตนเอง รีบเมินหน้าหนีไปด้านอื่น ผียายผินตกน้ำตาย เมื่อดวงวิญญาณมาเข้าร่างทรงแสดงอาการหนาวสั่นจนต้องนำผ้าห่มมาห่มให้หายหนาว ผียายละออ (พี่สาวของตาพุ่ม ฉัตรเงิน) ถูกงูเห่ากัดตายเมื่อดวงวิญญาณมาเข้าร่างทรงแสดงอาการเจ็บที่ข้อเท้า โดยเอามือกดไว้ที่ข้อเท้าตลอดเวลา ส่งเสียงร้องแสดงอาการเจ็บปวดอย่างรุนแรง ตาพุ่มซึ่งเป็นหมอพิธีและเป็นหมอพื้นบ้านของด้วย จึงใช้เวทย์มนตร์คาถาเป่าที่ข้อเท้าให้เสียงร้องและอาการเจ็บปวดอย่างรุนแรงหายไปทันที จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ก่อนเสียชีวิตตาพุ่มเป็นผู้เป่าที่แผลงูเห่ากัดให้ยายละออ แต่เนื่องจากพบข้าจึงช่วยชีวิตไว้ไม่ทันส่งผลให้ยายละออเสียชีวิตลงเนื่องจากพิษงูแล่นเข้าไปสู่หัวใจ

ช่วงกลางคืนทำพิธีการละเล่นผีหิ้ง พ.ศ. ๒๕๔๘ พิธีไหว้ผีหิ้ง ครั้งที่ ๑ เนื่องจาก ๒ ครั้งที่ผ่านมา (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ ถึง ๒๕๔๗) ทำการเซ่นไหว้แต่ผีหิ้งไม่มาเข้าร่างทรง จึงไม่นับ แต่นับครั้งนี้เป็นครั้งแรกเพราะผีหิ้งมาเข้าร่างทรง จากการสอบถามชาวบ้านชำเคราห์ (หมู่ที่ ๖ ตำบลตะเคียนทอง) และ

ภาพที่ ๒ พิธีไหว้ผีโรง
ที่มา : ภาพถ่ายโดยเจตน์จรรย์ อาจไรสง

ลูกหลานยายม่อม ผู้ที่เคยเล่นผีหิ้งมาในอดีต พบว่าไม่มีใครทราบสาเหตุของการเชิญผีหิ้งมาไม่ได้ บางคนบอกว่าของเซ่นไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน ขั้นตอนการเชิญไม่ถูกต้อง การเชิญให้มาเข้าร่างทรงในวัดเป็นสถานที่ที่ผิดแล้วจึงไม่กล้ามาเข้า เป็นต้น จากการสอบถามผู้ที่เป็นปราชญ์ด้านผีหิ้งดังกล่าวข้างต้น น.ส.เจตน์จรรย์ อาจไรสง จึงทำการศึกษารายละเอียดของอุปกรณ์ประกอบพิธี ดนตรี หมอพิธี การเข้ามาร่วมของคนในตระกูล และจัดเตรียมให้ครบถ้วน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ นี้ หิ้งโดยทั่วไปจะอยู่หน้าบ้าน แต่เนื่องจากการจัดที่วัดจึงต้องทำฐานวางหิ้งขึ้นมาภายในศาลา ๘ เหลี่ยมของวัดตะเคียนทอง หิ้งที่นำมาเล่นในวัดตะเคียนทองเป็นของยายละม่อม (เสียชีวิตแล้ว) บนหิ้งประกอบด้วย เทียน รูป บายศรี ปากชามภายในใส่ไก่สด ๑ ตัว เหล้าขาว แขนงข้างม้า ไข่ทั้งวงของหิ้ง ผูกสายโยงด้วยด้ายขาว ร้อยข้าวตอก ด้านล่างของหิ้งมีอุปกรณ์ประกอบพิธี คือ กระบุงโควเผื่อใส่ข้าวเปลือก กระตักข้าวตอก ปักเทียนบนข้าวเปลือก ขนมอบอก ขนมงวนขาว

กวนแดง พานหมาก พลุ เริ่มพิธีด้วยการเซ่นโดยเทเหล้าขาวบนสิ่งทีนำมาเซ่นไหว้ ร่างทรงแต่งกายเช่นเดียวกับผีโรง พ.ศ. ๒๕๔๘ มีร่างทรง ๕ คน ส่วนใหญ่ เป็นลูกหลานของยายละม่อม มีลักษณะหิ้งและร่างทรง ดังภาพที่ ๓

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มีการละเล่นผีโรงเป็นครั้งที่ ๕ มี ผู้ร่วมทำพิธี คือ ป้าเขียว ป้าเหี่ยม ลุงพุ่ม ฉัตรเงิน ยายใบ ลุงพัน ร่างทรง คือ นางเยา แต่ผีไม่เข้าจึงเปลี่ยนเป็นบุตรสาวของนางเยา ผีไม่เข้าร่างทรงอีกครั้งจึงเปลี่ยนเป็นนายณัฐภัทร์ สุรินทร์วงศ์ (นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มาทำวิทยานิพนธ์ที่หมู่ ๓ ตำบลตะเคียนทอง) มีผีมาลงร่างทรงเพียงคนเดียว คือ ผีนายรอด ซึ่งเป็นผู้เฒ่าศาลใหญ่ มาบอกว่าทำไมไม่ถูกต้องผีจึงไม่มาต้องใช้กระดาชวาดเป็นรูปช้าง รูปม้า รูป ๖ ดอก เทียน ๔ ดอก ในปีพ.ศ. ๒๕๕๐ นี้จึงต้องยุติการละเล่น (เจตน์จรรย์ อาจไรสง, ๒๕๕๐)

งานประเพณีของวัดตะเคียนทองมี ประเพณีไหว้ผีหิ้ง ผีโรง ทุกวันที่ ๑๗ เมษายน ของ

ภาพที่ ๓ พิธีไหว้ผีหิ้ง
ที่มา : ภาพถ่ายโดยเจตน์จรรย์ อางโธสง

ทุกปี (แต่ถ้าตรงกับวันพระจะไปจัดในวันที่ ๑๘ เมษายน) เพื่อไหว้บรรพบุรุษ สอบถามสารทุกข์ สุขดิบของผีปู่ย่าตายาย ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นการไหว้ครั้งที่ ๓ (เจตน์จรรย์ อางโธสง และคณะ, ๒๕๕๑) โดยประเพณีการไหว้ผีหิ้งจะทำพิธีไหว้เวลากลางคืน การไหว้ผีโรงจะทำพิธีไหว้เวลากลางวัน ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นการไหว้ครั้งที่ ๑๕

๑.๒) การไหว้ผีหิ้ง ณ บ้านนายโป ก้อนเงิน (ซึ่งเป็นหิ้งเดียวกับหิ้งของบ้านนางละม่อม

ที่นำไปเล่นที่วัดตะเคียนทอง) หมู่ที่ ๕ ตำบลตะเคียนทอง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดจันทบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๓ เนื่องจากนายโปมีสุขภาพไม่ดี และมีอาการแพ้ถึงผีปู่ย่าตายาย ที่ล่องลับไปแล้ว มาถามไถ่ จึงได้มีการจัดพิธีไหว้ผีหิ้งขึ้น ซึ่งก่อนที่จะเริ่มงานหรือประกอบพิธีจะมีการเชิญชวนบอกกล่าวญาติพี่น้องให้มาร่วมงานตามวันและเวลาที่กำหนด ในช่วงเช้าจะจัดเตรียมหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีการทำขนมต่าง ๆ เช่น

ภาพที่ ๔ โรงพิธีไหว้ผีโรง
ที่มา : ภาพถ่ายโดยเจตน์จรรย์ อางโธสง

ขนมกวนขาว ขนมกวนแดง ขนมป๊อก ขนมบิตข้าย บิตขาว ฯลฯ เมื่อได้เวลาพลบค่ำญาติพี่น้องที่ได้เชิญ มาร่วมทำพิธีรวมถึงเพื่อนบ้านหรือคนที่สนใจจะมาดู การประกอบพิธีเป็นจำนวนมาก เมื่อพร้อมแล้ว จะเริ่มพิธีโดยการตักกลองเป็นจังหวะ แล้วให้เด็ก ที่อายุยังไม่ถึง ๑๒ ขวบ รำรอบ ๆ พิธีก่อน ๓ รอบ เป็นการไหว้ครูหมอ หลังจากนั้นเริ่มพิธีเชิญผีหิ้ง

๒. ประเพณีการไหว้ผีหิ้งของคนของ ในตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัด จันทบุรี

การไหว้ผีหิ้ง พบว่า ยังมีหิ้งที่คงเหลือคือ หิ้ง ของตระกูลยายละม่อม (เสียชีวิตแล้ว) ซึ่งจะนำมา ไหว้ที่วัดตะเคียนทอง ส่วนหิ้งสุดท้ายที่พบ และไหว้ ครั้งสุดท้ายเมื่อ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๓ คือ หิ้งตระกูล นายโป ก้อนเงิน หมู่ที่ ๕ ตำบลตะเคียนทอง หลังจากนั้น ไม่พบประเพณีการไหว้ผีหิ้ง เนื่องจากเชื่อว่าจะติด ลูกติดหลาน ถ้าทำไม่ถูกต้องจะเกิดสิ่งที่ไม่ดี ในครอบครัว ทายาทรุ่นใหม่ ๆ จึงมักจะนำหิ้ง ไปทิ้งแม่น้ำ หรือนิมนต์พระมาสวดส่งวิญญาณ เจ้าของหิ้งให้ไปผุดไปเกิด เพื่อเลิกประเพณีการไหว้ ผีหิ้ง สาเหตุหนึ่งที่มีการจัดประเพณีไหว้ผีหิ้งมีโรง ลदन้อยลง เนื่องจากการจัดแต่ละครั้งผู้จัดต้องเสีย ค่าใช้จ่ายในการจ้างคนเล่นดนตรี เครื่องประกอบพิธี เครื่องเซ่นไหว้ รวมถึงหมอปะกอบพิธี ซึ่งจำเป็น ต้องใช้เงินจำนวนมาก คนของหากฐานะไม่ดี จะไม่สามารถทำได้

หิ้ง คือ การนำไม้มาตีขึ้นรูปแล้วยกสูงไว้ สำหรับวางภาชนะประกอบพิธี และมีด้านหน้าคล้าย งามข้างทั้ง ๒ ข้าง สำหรับแขวนอุปกรณ์ในการ ประกอบพิธี ซึ่งแต่ละตระกูลจะมีหิ้งประจำตระกูล เพียง ๑ หิ้ง และจะทำพิธีไหว้เฉพาะผีประจำตระกูล ของตนเองเท่านั้น คนของเชื่อว่า หิ้งเป็นสถานที่อยู่ ของวิญญาณและเป็นทางลงของวิญญาณมาสู่ ร่างทรง

ผีหิ้ง คือ ผีประจำตระกูล ซึ่งจะต้องทำการ เซ่นไหว้ในเวลากลางคืน

การไหว้ผีหิ้ง คือ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษของ คนของ จะทำในเวลากลางคืน โดยต้องทำความสะอาดก่อนทำพิธี แล้วนำหิ้งมาแขวนไว้เหนือศีรษะ นำเครื่องเซ่นไว้วางไว้บนหิ้ง และบางส่วนวางไว้ด้านล่างของหิ้งเพื่อทำการเซ่นไหว้ การไหว้ผีหิ้งจะมีการ เล่นในเวลากลางคืน มีการนำมาเล่นที่วัดตะเคียนทองในปี ๒๕๔๖ ซึ่งเป็นหิ้งของตระกูลยายอน น้ามหาเจริญ (ฉัตรเงิน) หมู่ที่ ๓ การเชิญดวงวิญญาณ จะเชิญได้ไม่เกิน ๑๒ ดวง หรือ ๑๒ ครุ ในวันแรกจะ เชิญดวงวิญญาณที่มาร่วมร่างทรงได้ ๑๐ ดวงจะยุติ การเชิญ ในวันรุ่งขึ้นจะมีการนิมนต์พระมาฉัน ภัตตาหารเช้าเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้คนที่ เสียชีวิตหรือดวงวิญญาณที่มาร่วมร่างทรง ซึ่งก่อนที่ พระจะฉันภัตตาหารเช้า ญาติจะทำพิธีเชิญวิญญาณ สู่ร่างทรงอีก ๒ ดวง เพื่อให้ครบ ๑๒ ดวง เป็นอัน เสร็จพิธี

๒.๑ องค์ประกอบในการประกอบ พิธีการไหว้ผีหิ้ง ได้แก่

๒.๑.๑) ร่างทรง คือ ผู้ที่มีความ สามารถในการสื่อสารวิญญาณกับผีคนของได้ โดยทั่วไป จะต้องเป็นคนของเท่านั้น เป็นได้ทั้งชายและหญิง ในการไหว้ ๑ ครั้งอาจใช้มากกว่า ๑ คน ต้องทดลอง จนกว่าวิญญาณจะเข้าร่างของร่างทรง การไหว้ครั้งที่ ๑ ณ วัดตะเคียนทอง ใช้ร่างทรง ๕ คน ร่างทรง จะต้องนุ่งผ้าขาว พาดสะไบเฉียงสีขาว บนศีรษะ พันด้วยด้ายขาว เสียบดอกหมากในด้ายขาวด้านขวา และเสียบเทียนด้านซ้าย หมอทำพิธีจะเป็นผู้จุดเทียน บนศีรษะของร่างทรง พนมมือโดยในมือจะมีดอก หมากและเทียนหนัก ๑ บาท ประทับกับด้ายขาวที่ โยงลงมาจากบนหิ้ง

๒.๑.๒) เพลงประกอบพิธี เนื้อหา ของเพลงที่ใช้ร้องประกอบพิธี เกี่ยวข้องกับการเชิญ เทวดา เทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้มาลงในร่างทรง ดังนี้

เพลงเชิญเทวดา เทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการไหว้ผีหิ้ง

เชิญเอ๋ยเชิญลง	เชิญเจ้าทุกองค์เทวดา (ข้า)
องค์ใดท่านศักดิ์สิทธิ์ (ข้า)	ให้เนรมิตท่านลงมา
ลงมาอย่าแหวะเอ๋ยเวียน (ข้า)	อย่าให้เปลืองเทียนเปลืองได้
ลงมาเหมือนเทียนลัด (ข้า)	ขอให้ชักลงมาเหมือนเทียนชัย
ลงมาตามเส้นด้าย (ข้า)	ขอให้ไต่ลงมาตามเส้นไหม
เสร็จแล้วและท่านเอ๋ย (ข้า)	ขมนมนมเนยเขาเตรียมไว้
ลงมาจะกินเอ๋ยเปิด (ข้า)	ขอเสด็จลงมากินไก่
ลงมารินเอ๋ยรินให้	วังลงมาอย่างไร
เร็ว ๆ สักหน่อยเอ๋ย	ฉันรักเร็ว ๆ หน่อยนา

เพลงส่งเทวดา เทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์

“ส่งเอ๋ยมาส่งเจ้าถึงต้นกระเบาใบดก ถึงต้นกระบกตะแบกใหญ่”

๒.๑.๓) เครื่องดนตรีประกอบพิธี เครื่องดนตรีที่นำมาเล่นประกอบในพิธีมีด้วยกัน ๒ ชนิดคือ กลองและขลุ่ย จะตีและเป่าให้เข้าจังหวะ ทำนองของเพลง คนที่มาร่วมงานหรือมาดูจะตบมือตามจังหวะจนกว่าผีจะเข้าสิงร่างทรง เมื่อร่างทรงมีอาการสั่นคล้ายกับถูกผีเข้าคนตีกลองจะตีกลองในจังหวะที่เร็วและเร็วขึ้น

๒.๑.๔) อาหารประกอบพิธีบนหิ้ง อาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีเล่นผีหิ้งนั้นจะมีทั้งอาหารคาวและหวาน ใส่ไว้ในขามบายศรีปากขาม เช่น ขนมนูกโทน ขนมนวลึง (ขนมเล็บมือนาง) ขนมน้ำดอกไม้ ไข่ไก่เหล้าหรือน้ำกระแช่ (น้ำสำเหล้า) อาหารที่ใช้เช่นไหว้ด้านล่างของหิ้ง

๒.๑.๕) ที่ตั้งหิ้งประกอบพิธีที่ตั้ง หิ้งพิธีนั้นจะหาสถานที่ว่าง ๆ และกว้างพอสมควร เพื่อให้ญาติพี่น้องและแขกที่มาร่วมพิธีสามารถเข้าไปนั่งร่วมพิธีได้ หิ้งจะแขวนอยู่บนฝาบ้านสูงพอประมาณที่หมอกำกับพิธีจะสามารถนำอาหารเหล้า ไปเซ่นบนหิ้งได้

๓. ประเพณีการไหว้ผีโรงของคนของในตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

องค์ประกอบในการประกอบพิธีการไหว้ผีโรง ได้แก่

๓.๑) ร่างทรงจะทำการทรงครั้งละ ๑ คน สวมเสื้อสีขาว นุ่งผ้าขาว เป็นผู้ที่ให้ดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิตผ่านเข้าร่างเพื่อสื่อสารกับญาติ ในการเล่นผีโรงแต่ละปี อาจใช้ร่างทรงมากกว่า ๑ คน ได้หมอกำกับพิธี หรือผู้กำกับการทรงเป็นผู้กำกับพิธีต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มพิธีจนจบพิธี เมื่อเริ่มพิธีหมอกำกับพิธี จะเช่นโรงพิธีก่อนเป็นลำดับแรกโดยจะนำเหล้าไปเซ่นเสาทั้ง ๔ มุมของโรงพิธี จากนั้นจะนำเหล้าอาหารที่เตรียมไว้เซ่นบนหิ้งพิธี เมื่อดวงวิญญาณของผีบรรพบุรุษหรือผีเสื้อสมิงเข้าหมอกำกับพิธีก็จะใช้หัวไพลเป่าไล่วิญญาณออกหลังจากสอบถามดวงวิญญาณนั้น ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

๓.๒) เพลงประกอบพิธี หรือ เพลงเชิญผีโรง ส่วนเพลงส่งใช้เพลงเดียวกับผีหิ้ง

เชิญเอ๋ยเชิญลง
องค์ไต่ท่านศักดิ์สิทธิ์ (ข้า)
ลงมาอย่าแหวะเอ๋ยเวียน (ข้า)
ลงมาตามเส้นด้าย (ข้า)
ลงมากินเอ๋ย ปัด (ข้า)
ระหวายแม่คุณเอ๋ยระทอด (ข้า)
เขาราก็รำด้วย (ข้า)

เชิญเจ้าทุกองค์เทวดา (ข้า)
ให้เนรมิตท่านลงมา
อย่าให้เปลืองเทียนเปลืองได้
ไต่ลงมาตามเส้นไหม
เชิญท่านเสด็จมากินไก่
เหมือนดังแม่ยอดแดงกวา
สวยไม่สวยไม่รู้เลย

๓.๓) เครื่องดนตรีประกอบพิธี จะคล้ายกับการเล่นผีหึ่ง อาจจะใช้กลองโพนหรือตะโพน ไม่มีขลุ่ย จะใช้กรับแทนในการตีให้เข้าจังหวะของท่านองเพลง ผู้ที่เข้าร่วมพิธีจะช่วยกันตบมือตามจังหวะเพื่อความสนุกสนาน

๓.๔) อาหารประกอบพิธี กระบุงโควณเฒ่าใส่ข้าวเปลือก มีดอกไม้มือ เทียน ปักไว้วางไก่ต้ม ๑ ตัว เหล้า ๑ ไท กระแซ่หรือสำเหล้าบนกระบุง อาหารหวานประกอบพิธี ได้แก่ ขนมป็อก (ลักษณะคล้ายขนมเทียนในไส้ใส่มะพร้าวคลุกเกลือกด้วยใบคลุ้ม มีรสชาติเค็มเล็กน้อย) ขนมต้มขาว (ไส้มะพร้าวมีรสเค็ม) ขนมต้มแดง (ไส้มะพร้าวผัดกับน้ำอ้อย มีรสหวาน) ขนมกวนขาว ขนมกวนแดง ขนมลูกโพน (แป้งปั้นคลุกด้วยมะพร้าวไม่มีไส้ข้างใน) ข้าวเหนียวแดง เป็นต้น

๓.๕) โรงเรือนประกอบพิธี เสาไม้ไผ่ ๒ เสา มุงหลังคาด้วยตับใบระกำ ข้างฝาล้อมรอบ ๓ ด้านอาจใช้ใบมะพร้าว หรือต้นระกำ หรือไม้ไผ่สับฟาก (ไม้ไผ่ที่ทุบแล้วทางออกเป็นแผ่น) แต่ละด้านสูงจากพื้นดิน ประมาณ ๘๐-๑๐๐ เซนติเมตร ด้านนอกของโรงเรือน จะมีการเสียบพลับตร (ก้านกล้วยตัดเป็นท่อนแล้วนำมาพับเป็นรูปสามเหลี่ยม เสียบด้วยไม้ไผ่เล็ก ๆ บริเวณมุมเสาทั้ง ๔ ด้าน สำหรับวางเครื่องเซ่นและเหล้าให้แก่วิญญาณต่าง ๆ เรียกว่า พลับตร ๔ ทิศ ที่คานแขวนดาบธนู และเรือ ๒ ลำ ที่ทำจากไม้ระกำ เหล้าขาว พื้นปูด้วย

ไม้ไผ่สับฟาก (ปูด้วยวัสดุอื่นที่ไม่เข้าร่างทรง) ที่เสากลางจะมีเสาโยงทำจากไม้ระกำสด ๒ เสา มัดด้วยสายสิญจน์สีขาวร้อยด้วยข้าวตอกโยงจากหัวเสา มายังร่างทรง เพื่อให้ร่างทรงใช้พนมมือขณะทำพิธีเชิญวิญญาณ โดยถือว่าเป็นทางลงของวิญญาณที่เชิญมาสู่ร่างทรง วาดรูปช้าง รูปม้าแขวนไว้บนหัวเสา (ปัจจุบันอาจเปลี่ยนไปใช้ช้าง ม้าแกะสลักได้)

อภิปรายผลการวิจัย

คนของเชื่อว่า หึ่งเป็นสถานที่อยู่ของวิญญาณ และเป็นทางลงของวิญญาณมาสู่ร่างทรง (เจตนัจจรัย อาจโรสง, ๒๕๕๐) จุดมุ่งหมายของการเล่นผีหึ่งนี้เพื่อสื่อสารกับบรรพบุรุษ ญาติพี่น้องของตนที่เสียชีวิตไปแล้วว่ามีความสุขสบายดีหรือไม่ และให้คนที่เสียชีวิตไปแล้วได้มาเห็นว่าลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่มีความสุขสบายดี อีกทั้งยังเป็นการรวมญาติพี่น้องให้ได้มาพบปะกันอีกด้วย (กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมของ ตำบลตะเคียนทอง กิ่งอำเภอเขาชีเมี่ยง จังหวัดจันทบุรี, ๒๕๔๘: วันวิสา อุ่นขจร, ๒๕๔๙) การประกอบพิธีไหว้ผีหึ่งผีโรงหากอุปกรณ์ประกอบพิธีไม่ครบถ้วน ดวงวิญญาณจะไม่ลงมาเข้าร่างทรง ดังนั้น ผู้จัดพิธีไหว้ผีหึ่งผีโรงจะต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมและครบถ้วน (จากการสัมภาษณ์) ปัจจุบันการเล่นผีหึ่งและผีโรงได้เริ่มสูญหายไปจากตำบลตะเคียนทอง เพราะมีความเชื่อว่าจะติดลูกติดหลาน จะต้องเล่นตลอดหากไม่เล่นจะเจ็บไข้ได้ป่วย

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์
ในการอนุรักษ์ประเพณีไหว้ผีหิ้งผีโรง องค์ประกอบในพิธี ได้แก่ ร่างทรง เพลงประกอบพิธี อาหารประกอบพิธี ดนตรีประกอบพิธี เป็นสิ่งที่จำเป็นในการประกอบพิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิธีโรงเรือนต้องเป็นไม้ไผ่สับฟาก ม้าหรือช้างต้องเป็นรูปวาด ดนตรี ต้องมีกลองเป็นหลัก ร่างทรงต้องเป็นผู้ที่อยู่ในตระกูลนั้น หากองค์ประกอบเหล่านี้ไม่ครบถ้วน ดวงวิญญาณจะไม่เข้าสู่ร่างทรง ทำให้การประกอบประเพณีไหว้ผีหิ้งผีโรงไม่ประสบผลสำเร็จ ลูกหลานอาจเจ็บไข้ได้ป่วยได้

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑) การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการจัดทำแบบเรียนภาษาของ ไทย อังกฤษและกัมพูชาเกี่ยวกับประเพณีไหว้ผีหิ้งผีโรง

๒.๒) ควรมีการจัดทำพจนานุกรมภาษาของ ที่มีการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาและปราชญ์ท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมของ ตำบลตะเคียนทอง
กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. ๒๕๔๘.

การไหว้ผีหิ้ง ผีโรง. เอกสารอัดสำเนา.

จันทวรการ, พระครู. มปป. ประวัติวัดตะเคียนทอง.
เอกสารอัดสำเนา.

จันทวรการ, พระครู. ๒๕๓๐. ประวัติความเป็นมา
ของวัดตะเคียนทอง. เอกสารอัดสำเนา.

เจตน์จรรย์ อาจไธสง คำรณ วังศรี เณิน ผันผาย
ตุน เกกคะเคย จุม ลาย สุเกียก วรรณ และ
เสียว ไนค์. ๒๕๖๐. ความเชื่อมโยงทางสังคม
และวัฒนธรรม “ชาวทอง-ชาวข่าเร”
ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย-กัมพูชา. รายงาน
การวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี ได้รับทุน
สนับสนุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม งบประมาณปี ๒๕๕๙.

เจตน์จรรย์ อาจไธสง พระอธิการธวัชชัย จันทโชโต
พระสี เตชพล เณิน ผันผาย และคำรณ
วังศรี. ๒๕๕๑. การเสริมสร้างศักยภาพและ
มาตรฐานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
“เรือโบราณ” วัดตะเคียนทอง ตำบล
ตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัด
จันทบุรี. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขต
จันทบุรี.

เจตน์จรรย์ อาจไธสง. ๒๕๕๐. อุปกรณ์ประกอบพิธี.
ผู้ร่วมจัดพิธีไหว้ผีหิ้งผีโรงวัดตะเคียนทอง
และผู้ร่วมจัดทำพิพิธภัณฑ์ของ ตำบล
ตะเคียนทอง. สัมภาษณ์ ๑๗ เมษายน
๒๕๕๐.

วันวิสา อุ่นขจร. ๒๕๔๙. อัตลักษณ์ของในภาคตะวันออก : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ของที่ตำบล
คลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัด
จันทบุรี. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ไทยศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา